

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

«TASDIQLAYMAN»

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar
bo'yicha prorektor

K.A. Samiyev

» 10 2025 y.

**05.01.04 – “HISOBLASH MASHINALARI, MAJMUALARI VA
KOMPYUTER TARMOQLARINING MATEMATIK VA DASTURIY
TA'MINOTI”**

ixtisosligi bo'yicha tayanch doktorantura (PhD)ga kirish imtihoni

DASTURI

BUXORO -2025

Ushbu dastur "Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar" kafedrasining 2025 yil 5 sentabrdagi № 2 sonli yig'ilishida ko'rib chiqilgan va ma'qullangan.

Taqrizchilar:

Mo'minov B.B. – TATU Informatika asoslari kafedrasi mudiri, t.f.f.d. prof.

Yo'ldoshev Sh.S. – BMTI Axborot kommunikatsiya texnologiyalari kafedrasi dotsenti f.-m.f.n.

Dastur Buxoro davlat universitetining Ilmiy kengashida ko'rib chiqilgan va tasdiqlangan ("30" 09 2025 yil 2-son majlis bayoni).

KIRISH

Bugungi kunda respublika axborot kommunikatsiya tizimini isloh qilishni yanada chuqurlashtirish va uning barqarorligini oshirish, ishlab chiqarish faoliyatini va axborot kommunikatsiya tizimini baholashga nisbatan yondashuv va uslublarni tubdan o'zgartirish, uning umumqabul qilingan xalqaro prinsiplar, standartlar va me'yorlarga hamohang tarzda rivojlanishini ta'minlash mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlarini belgilash dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

Ushbu ustuvor vazifani bajarishda yuqori bilimli, ilmiy, pedagogik faoliyatlarni bajara oladigan mutaxassislarni tayorlash, ularni xalq xo'jaligining turli tarmoqlariga keng safarbar etish asosiy vazifa bo'lib hisoblanadi.

Ishlab chiqarishni avtomatlashtirish va axborot kommunikatsiya tizimlari faoliyatini rivojlantirish zarurati mamlakatimizda "Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti" sohasida yetuk mutaxassislarni tayyorlashga bo'lgan talabni yanada oshirmoqda.

Dasturning maqsadi va vazifalari

Yo'nalish bo'yicha tayanch doktorantura (PhD)ga kiruvchilar uchun mo'ljallangan sinov dasturining asosiy maqsadi va vazifasi talabgorlarning turli matematik masalalarni yechishda, turli algoritmlarni sifatini va ishlatish imkoniyatlarini tahlil qila bilish hamda algoritmlarni yarata bilish ko'nikmalarini baholashdan iborat. Berilgan masalaning turini aniqlay olish va ma'lum algoritmlarni to'g'ri qo'llay bilish va ma'lum usullarning turg'unligini aniqlay bilish darajasini aniqlash. Talabgorlarning dasturlash tillarini qo'llagan holda kompyuterlarda masalalarni yecha olish va sonli hisob-kitob natijalarini malakali ravishda tahlil qila bilish bo'yicha bilim va malakasini baholashdan iborat.

Tayanch doktorantura (PhD)ga o'qishga kiruvchi talabgorlarning bilimiga, tayyorgarligiga va ko'nikmalariga qo'yiladigan talablar:

- Algoritm va dasturlarni loyihalash va tahlil qilish modellari va usullari, ularni ekvivalent o'zgartirish va tekshirish.
- Dasturlash tillarining sintaksisi va semantikasi, translyatorlarni qurish va optimallashtirish, dasturlash tillarini yaratish va amalga oshirish.
- Ma'lumotlar bazalari va bilimlarni tashkil etish, ma'lumotlar bazasi va bilimlarni boshqarish tizimlarini qurish.
- Hisoblash jarayonlarini boshqarish, operatsion tizimlarni yaratish va tadqiq qilish.
- Inson-mashina interfeyslarini, tasvirni aniqlash va vizualizatsiya qilish dasturlarini, multimedia aloqalarini ishlab chiqish va tadqiq qilish.

- Tarqalgan va parallel tizimlarni tashkil etish, parallel jarayonlarni boshqarishning samarali algoritmlarini ishlab chiqish va tadqiq qilish, tillar va parallel dasturlash vositalarini yaratish.
- Dasturiy ta'minot tizimlari uchun dasturiy ta'minotni himoya qilish vositalari.
- Dasturiy ta'minot tizimlarini loyihalash, tahlil qilish, sifatini baholash, standartlashtirish va texnik xizmat ko'rsatish uchun yangi texnologiyalarni yaratish va tadqiq qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

AXBOROT VA DASTURLASHNING MATEMATIK ASOSLARI

Algoritm tushunchasi va uni takomillashtirish: Tyuring mashinalari, oddiy Markov algoritmlari, rekursiv funktsiyalar. Algoritmik tizimlar ma'lumotlarining ekvivalentligi. Algoritmik noaniqlik tushunchasi. Algoritmik yechilmaydigan mammlarga misollar.

Algoritmlarning murakkabligi haqida tushuncha. P, NP, PSPACE sinflari. NP-to'liqligi haqidagi Kuk teoremasi uchun Bul (Mantiq) formulalarining bajarilishi (isbotsiz). NP-to'liq masalalariga namunalar. Nc^k sinflari.

Mantiq algebrasi. Mantiqiy funktsiyalar, mantiqiy funktsiyalarni belgilashning kanonik shakllari. Tizimning to'liqligi haqida tushuncha. Post nazariyasi.

Bayonotlar hisobi. Bayonotlar hisobi to'liqligi haqidagi teorema (isbotsiz).

1-tartibdagi predikatlarni hisoblash. Interpretatsiya tushunchasi. 1-tartibli formulaning haqiqiyliги va bajarilishi. Model tushunchasi. 1- tartibdagi predikatlar hisobi uchun to'liqlik teoremasi (isbotsiz).

Graflar nazariyasi asoslari. Graflarning turlari, graflarni aniqlash usullari. Izomorfizm, tasvirlash. Tekislik mezoni. Ikkilik daraxtlarning turlari va xususiyatlari. Ikkilik daraxtlarni ro'yxatga olish. Graf uchlarini aylanib o'tish algoritmlari. Grafni ma'lum turdagi subgraflarga bo'lish algoritmi.

Rasmiy tillar va ularni ta'riflash usullari. Rasmiy grammatikasining tasnifi. Ularning leksik va sintaktik tahlilda ishlatilishi. Atributiv grammatikalar. Kontekstli-erkin tillarni aniqlashning noaniqlik muammosi haqidagi teoremasi.

Dastur sxemasi haqida tushuncha. Standart sxemalarning bo'shligi, ekvivalentligi, yaxlitligi va erkinligi xususiyatlarining noaniqligi haqidagi teoremlar. Standart sxemalarning mantiqiy-terminal ekvivalentligini aniqlash algoritmlari.

Parallel dasturlarning xususiyatlarini tahlil qilish uchun Petri tarmoqlari haqida tushuncha. Erishish muammosi.

Dasturlarning parallellashtirishni avtomatlashtirish va sikllarni vektorlashtirish usullari. Qatlamli parallel shakllar. Gipertekislik, parallelepipedlar metodi va boshqa usullar.

INFORMATIKA VA HISOBLASH TIZIMLARI

Hisoblash tizimlari (HT) arxitekturasida haqida tushuncha. Hisoblash tizimlari tasnifiga asosiy yondashuvlar. CISC, RISC va VLIW arxitekturasini tashkil etishning asosiy tamoyillari. Ularda axborotni qayta ishlashni tashkil etish usullari.

Oqimli kompyuterlar va neyron tarmoqlarni tashkiliy va funktsional tamoyillari. Dasturning oqim tuzilishi haqida tushuncha.

Bo'lingan boshqaruv bilan ko'p protsessorli tizimlarni tashkil qilishning asosiy usullari. Misollar. Bunday tizimlarda axborotni qayta ishlashni tashkil etish usullari.

Umumiy va tarqatilgan xotiraga ega tizimlar.

Markazlashtirilgan boshqaruv bilan ko'p protsessorli tizimlarni tashkil qilishning asosiy usullari (massiv parallellik). Bunday tizimlarda axborotni qayta ishlash usullari.

Hisoblash tizimlari ishlashining kontsepsiyasi va asosiy turlari. Ularni tadqiq qilish va tahlil qilish usullari.

Kompyuter tarmoqlarini tashkil qilish usullari. Ularning ishlashining asosiy tamoyillari. Tarmoqlarning miqyosi va topologiyasi bo'yicha tasnifi.

Tarmoq protokoli haqida tushuncha. OSI/ISO yetti qatlamli modeli. Standart tushunchasi.

TCP / IP tarmoq arxitekturasida: tashkil etish va ishlashning asosiy tamoyillari.

Kompyuter tarmoqlarida xabarlarni yo'naltirish usullari.

Kompyuter tarmog'idagi serverning asosiy vazifalari. Uning dasturiy ta'minoti tarkibi va tuzilishi.

Tarmoqni boshqarishning asosiy tamoyillari va vositalari.

13. Hisoblash eksperimenti tushunchasi va uni instrumental qo'llab -quvvatlash.

14. Axborotni ruxsatsiz kirishdan himoya qilish muammolari.

15. Kompyuter grafikasi. Kompyuter grafikasini qo'llab-quvvatlash. Grafik paketlar.

16. Dasturlash texnologiyasi. Dasturning hayot aylanishi. Asosiy qadamlar. Qo'llab-quvvatlash vositalari.

17. Dasturiy maxsulotga qo'yiladigan talablar (ishonchlilik, portativlik, bilish qobiliyati, resurslardan oqilona foydalanish) va ularning dasturlash tizimlari va dasturiy ta'minot tizimlarini ishlab chiqish texnologiyalariga ta'siri.

18. Dasturlarni tasniflash usullari. Tasniflarni tekshirish usullari.

19. Dastur ishlab chiqaruvchilarning mualliflik huquqlarini himoya qilish. Dasturlash etikasi.

OPERATSION TIZIMLAR

Hisoblash tizimlarining ishlash usullari, operatsion tizimlarning tuzilishi va funktsiyalari. Asosiy bloklar va modullar.

OT funksiyalari uchun asosiy apparat ta'minoti: uzilish tizimi, xotira himoyasi, virtual xotira tizimlarida manzillar almashtirish mexanizmi, kanallar va periferik qurilmalarni boshqarish.

Ma'lumotlarga kirishni nazorat qilish. Fayl tizimlari (asosiy turlari va xarakteristikalar).

Hisoblash tizimi resurslarini taqsimlash va ulardan foydalanish. Asosiy yondashuvlar va rejalashtirish algoritmlari.

Insonning hisoblash tizimi bilan o'zaro aloqasi. Qobiqlar, buyruq interpretatorlari.

Zamonaviy operatsion tizimlarda tarmoq o'zaro aloqalarini tashkil etish.

Zamonaviy operatsion tizimlarda xizmatlarning turlari va ularni boshqarish. Xizmatlarning o'zaro ta'sir vositalari. Mijoz-server modeli va uning zamonaviy operatsion tizimlarda joriy etilishi.

Zamonaviy taqsimlangan operatsion tizimlarning tuzilishi. OT ni tashkil etishda obyektga yo'naltirilgan yondashuv. OT yaratish uchun asosiy xalqaro standartlar.

Xotirani boshqarish. Zamonaviy operatsion tizimlarda virtual xotirani tashkil qilish usullari.

DASTURLASH TIZIMLARI (DT).

Dasturlash tizimlari, dasturlash tizimlarining standart komponentlari: tillar, tarjimon translyatorlar, aloqa muharrirlari, tuzatuvchilar, matn muharrirlari. Abstrakt mashinalar iyerarxiyasi haqida tushuncha.

Dasturlash tillari. Sintaksisi, semantikasi. Tillar tasnifiga yondashuvlar (abstraksiya darajasi, qo'llanilish sinflari, foydalanuvchilar sinflari bo'yicha).

Protseduraga yo'naltirilgan dasturlash tillarining asosiy tamoyillari. Misollar.

Mantiqiy dasturlashning asosiy tushunchalari. Dasturlarni tuzish usullari va ulardan mantiqiy dasturlash paradigmasida foydalanish.

Funktsional dasturlashning asosiy tushunchalari. Funktsional dasturlash usullari va ularni amalga oshirish. Funktsional dasturlash tizimlariga misollar.

Obyektga yo'naltirilgan dasturlashning asosiy tushunchalari. Obyektga yo'naltirilgan dasturlarning bajarilishini tashkil etish. Obyektga yo'naltirilgan dasturlash tizimlariga misollar.

Translyatsiya metodi haqida tushuncha. Leksik, sintaktik va semantik tahlil. Obyektki kodni yaratishning asosiy algoritmlari.

Mashinaga yo'naltirilgan tillar, masalan, assembler, qo'llanilish sohalari, buyruqlar ko'rsatmalari va konstantalarini yozish usullari. Translyator uchun buyruqlar, ularning turlari, bajarilish tamoyillari.

Makroasboblar, makrochaqiruvlar, makroaniqlash tillari, shartli makrogenaratsiya, amalga oshirish tamoyillari.

Modulli dasturlash. Modul turlari (manba, yuklash, ob'ekt). Boshqaruv modullarni va ma'lumotlarni bog'lash.

Dasturlarning avtomatik sinteziga yondashuvlar haqida tushuncha.

Amaliy dasturlar to'plami (ADT). Tizimli qismi va tarkibi. ADT bilan aloqa tillari.

Zamonaviy dasturlash tillarida parallelizmni tasvirlash vositalari.

MA'LUMOTLARNI SAQLASH, QAYTA ISHLASH VA ULARGA KIRISH USULLARI

Ma'lumotlar turi haqida tushuncha. Ma'lumotlarning abstrak turlari. Obyektlar (asosiy xususiyatlari va o'ziga xos jihatlari).

Ma'lumotlarning asosiy tuzilmalari, ishlov berish va qidirish algoritmlari.

Ma'lumotlar modellari. Iyerarxik, tarmoq, relyatsion, munosabatlar algebrasi. Tegishli MBBT ga misollar.

Axborot qidirish tizimlari. Tasniflash. Qidiruvni tezlashtirish usullari.

Ma'lumotlar bazalari. Boshqarish va ma'lumotlar manipulyatsiyalash tillari haqida tushunchalar. Tarqatilgan ma'lumotlar bazalari, faol ma'lumotlar bazalari, birlashtirilgan ma'lumotlar bazalari.

Bilimlar bazasi kontsepsiyasi, ulardan ekspert tizimlari va mantiqiy xulosa chiqarish tizimlarida foydalanish. Bilimni ifodalash usullari.

Ma'lumotlar bazalarining fizik qatlamini tashkil qilish. Ma'lumotlarni indekslash va siqish usullari.

SQL ma'lumotlar bazasining tili. Ma'lumotlar bazasi sxemasini boshqarish va o'zgartirish vositalari, yaxlitlik cheklovlarini aniqlash. Kirish huquqlarini boshqarish.

DASTURLASH TEXNOLOGIYASI

Ishonchli dasturiy ta'minot dasturlash texnologiyasi maxsuloti sifatida. Dasturlashning tarixiy va ijtimoiy konteksti. Ma'lumotni qayta ishlash jarayonining axborot muhiti tushunchasi. Dastur jarayonning rasmiy tavsifi sifatida. Dasturiy vositalar haqida tushuncha. Dasturiy vositalarda xatoliklar haqida tushuncha. To'g'ri dastur kontsepsiyasida konstruktivlik tushunchasi. Dasturiy ta'minot vositasining ishonchliligi. Dasturlash texnologiyasi ishonchli dasturiy ta'minotni ishlab chiqish texnologiyasi sifatida. Dasturlash texnologiyasi va jamiyatni axborotlashtirish.

Dasturiy vositalarda xatoliklar manbasi. Dasturiy tizimlarni ishlab chiqishda inson intellektual imkoniyatlari. Oddiy va murakkab tizimlar, kichik va katta tizimlar haqidagi tushunchalar. Dasturiy vosita yaratishda ma'lumotni bir ko'rinishdan ikkinchisiga o'tkazishda - xatolarning asosiy sababi. Ma'lumotlarni tarjima (o'tkazish) modeli va xatolar manbalari.

Dasturiy vositani ishlab chiqishning umumiy tamoyillari. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqishning tasnifi. Dasturiy vositaning hayot aylanishi. Dasturiy vosita sifati

tushunchasi. Ishonchliligini ta'minlash - dasturiy ta'minotni ishlab chiqishning asosiy sababi. Murakkablik bilan kurashish usullari. Tarjimaning to'g'riligini ta'minlash. Foydalanuvchi va ishlab chiqaruvchi o'rtasidagi to'siqni yengib o'tish. Qarorlarning to'g'riligi ustidan nazoratni ta'minlash.

Dasturiy vositaning tashqi tavsifi. Tashqi tavsif tushunchasi, uning maqsadi va dasturiy vositaning sifatini ta'minlashdagi roli. Dasturiy vositaga talablarni aniqlash. Dastur sifati tavsifi. Dasturiy ta'minot sifatining asosiy boshlang'ich belgilari. Dasturiy vositaning funktsional tavsifi. Tashqi tavsifni boshqarish.

Funktsiyalar semantikasini aniqlash usullari. Funktsiyalar semantikasini tavsiflashga asosiy yondashuvlar. Jadvalli yondashuv, qarorlar jadvalining usuli. Algebraik yondashuv: operativ, denotatsion va aksiomatik semantika. Mantiqiy yondashuv. Texnik tillar.

Dasturiy ta'minot arxitekturasini. Arxitektura tushunchasi va uni tavsiflash vazifalari. Dasturiy ta'minot arxitekturasining asosiy sinflari. Qismtizimlar va arxitektura funktsiyalari o'rtasidagi o'zaro bog'lanishlar. Dastur arxitekturasini nazorat qilish.

Dastur tuzilishi va modulli dasturlashning rivojlanishi. Dasturning tuzilishini ishlab chiqish maqsadi. Dasturiy modul haqida tushuncha. Dastur modulining asosiy xususiyatlari. Dastur tuzilishini ishlab chiqish usullari. Dastur modulining tavsifi. Dastur tuzilishini nazorat qilish.

Dasturiy modulni ishlab chiqish. Dastur modulini ishlab chiqish tartibi. Strukturalangan dasturlash va bosqichma -bosqich tafsilotlar. Psevdokodni tushunish. Dastur modulini boshqarish.

Dastur xususiyatlarini isbotlash. Dasturni asoslash tushunchasi. Dastur xususiyatlarini rasmiylashtirish, Xoor triadasi. O'zlashtirish operatori, shartli va tarkibiy operatorlarning xususiyatlarini o'rnatish qoidalari. Tsikl operatorining xususiyatlarini o'rnatish qoidalari, tsikl invarianti haqida tushuncha. Dastur bajarilishining to'liqligi.

Dasturiy ta'minot vositasini sinab ko'rish va tuzatish. Asosiy tushunchalar. Testlash jarayonini loyihalash strategiyasi. Nosozliklarni tuzatish buyruqlari. Dastur modulini avtonom rejimda tuzatish va sinovdan o'tkazish. Dasturiy vositalarni kompleks tuzatish va sinovdan o'tkazish.

Dasturning funktsionalligi va ishonchliligini ta'minlash. Funktsionallik va ishonchlilik dasturiy ta'minot sifatining majburiy mezonlari sifatida. Dasturiy ta'minotning to'liqligini ta'minlash. Dasturni himoyalash va dasturiy modul barqarorligini ta'minlash. Dasturiy vositalarni himoya qilish va himoyalash turlari.

Dasturiy ta'minot sifatini ta'minlash. Umumiy ko'rib chiqish. Foydalanuvchi interfeysini amalga oshirish va dasturiy vositadan foydalanish qulayligini ta'minlash. Dasturiy vositaning samaradorligini ta'minlash. Dasturiy ta'minot

vositasining barqarorligi va sozlanmalarini boshqarish. Qurilma-operatsion tizim bilan ishlaydigan platformalar va dasturiy ta'minotning mobilligini ta'minlash.

Dasturiy hujjatlar. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqish jarayonida yaratiladigan va qo'llaniladigan hujjatlar.

Ishlab chiqarishni boshqarish va dasturiy ta'minotni sertifikatlash. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqishni boshqarishning maqsadi va uning asosiy jarayonlari. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqishni boshqarish tuzilmasi. Tarkibiy guruhlarini tashkil qilish usullari. Dasturiy vositalar sifatini boshqarish. Dasturiy ta'minotni sertifikatlash va dasturiy ta'minot sifatini baholash usullarining xususiyatlari.

Dasturiy ta'minotni ishlab chiqishda ob'ekt yondashuvi. Dasturlashdagi ob'ektlar va munosabatlar. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqishga ob'ekt yondashuvining mohiyati.

Dasturiy ta'minotni ishlab chiqish va yuritishda kompyuterli xizmat ko'rsatish. Dasturiy ta'minotning hayot aylanish davridagi dasturiy vositalar. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqishni qo'llab -quvvatlash uchun asboblarning muhiti va asboblarning tizimi, ularning tasnifi. Dasturiy ta'minotni ishlab chiqishning kompyuter texnologiyasi (CASE-texnologiyasi) va uning ish joylari. Instrumental tizimlar texnologiyasining umumiy arxitekturasini.

MA'LUMOTLAR TUZILMASI VA ALGORITMLAR

Algoritmlarni tuzish va tahlil qilish (Vazifadan dasturgacha. Ma'lumotlar turlari, ma'lumotlar tuzilmalari va mavhum (abstrakt) ma'lumotlar turlari. Dasturning bajarilish vaqti va ularni hisoblash.).

Ma'lumotlarning asosiy mavhum turlari (Abstrakt ma'lumotlar turi (AMT) "Ro'yxat" va ro'yxatlarning bajarilishi. Steklar. Navbatlar. Ko'rinishlar. Steklar va rekursiv protseduralar.)

Daraxtlar (Asosiy tushuncha. AMT TREE. Daraxtlarni qurish. Ikkilik daraxtlar.)

Asosiy to'plam operatorlari (Asosiy tushuncha. To'plam operatorlari bilan AMT. Ikkilik vektorlar va bog'langan ro'yxatlar yordamida to'plamlarni amalga oshirish. Lug'atlar va ularning bajarilishi. Ma'lumotlar tuzilmalari xesh jadvallari va xesh funktsiyalarining samaradorligini baholash. Ko'rinishlar uchun AMTni joriy etish. Ustuvorliklar bilan navbatlar va ularning bajarilishi. Kompleks to'plamlarning ayrim tuzilmalari.).

To'plamlarni tasvirlashning maxsus usullari (Ikkilik qidiruv daraxtlari. Operatorlarning bajarilish vaqtini tahlil qilish. Yuklangan daraxtlar. Muvozanatlashgan daraxtlar yordamida to'plamlarni amalga oshirish. MERGE va SPLIT operatorlari bilan to'plamlar. AMT MERGE va SPLIT operatorlari bilan.).

Yo'naltirilgan graflar. Asosiy ta'riflar. Yo'naltirilgan graf tasvirlari. Eng qisqa yo'lni topish vazifasi. Vertikal juftliklar orasidagi eng qisqa yo'llarni topish. Yo'naltirilgan graflarni aylantirish. Yo'naltirilgan asiklik graflar. Kuchli aloqa.

Yo'naltirilmagan graflar. Asosiy ta'riflar. Minimal narxdagi asosiy daraxtlar. Yo'naltirilmagan graflarni aylantirish. Tugun nuqtalari va ikki marta bog'langan komponentlar. Mos keladigan graflar.

Saralash (Ichki saralash modeli. Oddiy saralash sxemalari. Tez saralash. Piramidal saralash. "Cho'ntak" tartiblash. Taqqoslash bo'yicha saralashlarning bajarilish vaqti. Tartibiy statistika.).

Algoritmlarni tahlil qilish usullari (Algoritmlar samaradorligi. Rekursiv dasturlarni tahlili. Takroriy munosabatlarni yechish. Takroriy tenglamalar blokli sinfining umumiy yechimi.).

Algoritmlarni ishlab chiqish usullari (Algoritmlar "bo'l va hukmronlik qil"). Dinamik dasturlash. Qaytarish bilan qidirish. Lokal qidirish algoritmlari.

Tashqi xotira uchun ma'lumotlar tuzilmalari va algoritmlari (Tashqi hisoblash modeli. Tashqi saralash. Fayllarda ma'lumotlarni saqlash. Tashqi qidiruv daraxtlari.)

Xotirani boshqarish (Xotirani boshqarish muammolari. Bir xil o'lchamdagi bloklarni boshqarish. Bir xil o'lchamdagi bloklar uchun xotirani tozalash algoritmlari. Har xil vaqtdagi ob'ektlar uchun xotirani ajratish. Egizak usullar. Xotirani siqish).

OBJEKTGA YO'NALTIRILGAN DASTURLASH TILLARI

C ++ da ma'lumotlar tavsifi. C ++ alifbosi. Oddiy qurishlar. Ma'lumot turlari. Identifikator va o'zgaruvchilar. Matematik, mantiqiy va razryadli amallar. Ifodalar. Yangi ma'lumot turlarining kiritilishi. Dasturning tuzilishi.

Asosiy operatorlar. Kiritish va chiqarish operatorlari. Oddiy va murakkab operatorlar. Eslatmalardan foydalanish. Shartli operator. Tanlov operatori. Loop operatorlari.

Dinamik o'zgaruvchilar va ko'rsatkichlar. Xotirani dinamik taqsimlash. Manzil arifmetikasi. Dinamik o'zgaruvchilar. Ob'ektlarning ko'rsatgichlari va manzillari. Ko'rsatkichlar bo'yicha operatsiyalar. Havolalar. Ismlar qamrov doirasi.

Massivlar va tuzilmalar. Massivlarni aniqlash. Ko'p indeksli massivlar. Massivlar va ko'rsatgichlar. Ko'rsatkichlar massivlari, dinamik massivlar. Strukturalarni aniqlash. Har xil turdagi ma'lumotlarni birlashtirish.

Funktsiyalar. Funktsiyalar ta'rifi. Rasmiy va haqiqiy parametrlar. Ismlar qamrov doirasi. Parametrlarsiz funktsiyalar. Rekursiv funktsiyalar. Ichki funktsiyalar. Funktsiyalar va massivlar. Funktsiya ko'rsatkichlari.

Standart funktsiyalar. Standart kutubxonalar. Matematik funktsiyalar. Kiritish va chiqarish funktsiyalari. Satr funktsiyalari. Ekran bilan ishlash funktsiyalari. Grafik funktsiyalar.

Fayl boshqaruvi. Fayllar haqida umumiy ma'lumot. Fayl boshqaruvi. Fayllarni boshqarish buyruqlari. Matnli fayllar. Murakkab fayllar.

Obyektlarni dasturlash asoslari. Sinf va obyekt tushunchasi. Inkapsulyatsiya, irsiy polimorfizm. Obyektga yo'naltirilgan tizimlar. Obyektga yo'naltirilgan dasturlash tillari. C ++ da obyektga yo'naltirilgan dasturlash.

C ++ da sinflarni aniqlash. Ma'lumot komponentlari va funktsional komponentlar. Kirish huquqlari. Interfeyslar. Konstruktor va desktruktor. Sinf struktura kengaytmasi sifatida.

Standart operatsiyalarni ortiqcha yuklash. Komponent funktsiyalarining ortiqcha yuklanishi. Ikkilik (Binar) operatsiyalarning ortiqcha yuklanishi. Unar operatsiyalarning ortiqcha yuklanishi. Haddan tashqari yuklanish cheklovlari.

Sinflar va ko'rsatkichlar. Sinfdagi ko'rsatkichlar. Sinfga ko'rsatkichlar. Sinf komponentlariga ko'rsatkichlar. This ko'rsatkichi.

Sinflarda merosxo'rlik. Meros olish. Meros paytida kirishni boshqarish. Virtual funktsiyalar va mavhum(abstrakt) sinflar. Polimorfizm.

Qo'shimcha sinf xususiyatlari. Lokal sinflar. Sinflar va shablonlar. Istisno holatlarini boshqarish.

Kirish va chiqish oqimlari. Matn oqimlari. Fayllar bilan ishlash. Kirish va chiqish operatorining bayroqlari.

KOMPYUTER GRAFIKASI VA DIZAYNI

Kirish. Tasvirni aniqlash, tasvirni qayta ishlash va kompyuter grafikasi. Rastr, vektor va animatsion grafika tushunchalari.

Tekislikdagi transformatsiyalar. Bir jinsli koordinatalar.

Fazodagi o'zgarishlar. Platonik jismlar.

Fazoviy shakllarning ifodalanishi. Ko'pburchak to'rlar. Topshiriq berish usullari.

Geometrik chiziqlar. Ermit, Beze, B-spline egri chiziqlari.

Beze, B-spline notekis yuzalar.

Geometrik proektsiyalar. Parallel proektsiyalar.

Markaziy proektsiyalar.

Rastrli grafikalar. Sezerlend, Bresenxaym algoritmlari. Hududni bo'yash.

Nurni geometrik jismlar bilan kesish algoritmlari.

Yashirin chiziqlar va yuzalarni o'chirish tashlash. Old tomondan bo'lmagan yuzlarni kesish. Roberts algoritmlari, Appel, z-bufer, tartirbga solish, Varnak usuli.

Bo'yash. Doimiy bo'yash metodlari, Guro va Fonga.

Nur. Rang. RGB, CMY, HSV rang tizimlari. Grafik fayl formatlari.

Photoshop rastrli grafika dasturi bilan tanishish.

CorelDrawda vektorli grafikalar bilan ishlash.

Flash texnologiyasiga kirish.

WEB-TEXNOLOGIYA

Web-texnologiya faniga kirish.

HTML. HTML hujjatning e`lon qilish va strukturasi. Rangni boshqarish. Hujjatni formatlash. Matnni formatlash.

Havolalar yaratish (havolalar). Hujjatga obyektlarni kiritish. Ro'yxatlar, jadvallar, formalar yaratish. Freymnlarni tashkil qilish.

CSS. CSS-ga kirish. CSS-ni HTML hujjatiga joylashtirish sintaksisi. O`lchov birliklar. Shrift, matn, fon va rang xususiyatlari.

Joylashish, joylashishni aniqlash xususiyatlari. Vizual xususiyatlar. Stillar, sinflar va psevdosinflarni guruhlash. Filtrlar. Qatlamlar.

JavaScript. Mijozlar tomonidan dasturlash. JavaScriptga kirish. JavaScript -ni HTML hujjatiga joylashtirish.

JavaScriptdagi ma'lumotlar turlari, o'zgaruvchilar, ifodalar va arifmetik operatorlar.

JavaScript dasturini boshqarish asboblari.

Funktsiya va metodlar haqida tushuncha. Obyektlar va xususiyatlar.

JavaScriptdagi hujjat obyekti modeli. Xususiyatlari va usullari.

JavaScriptda hodisalarni boshqarish. Interaktiv shakllar. Cookie fayllari va JavaScriptda xavfsizlik.

PHP. Server tomonida dasturlash. PHP ga kirish. PHP ni o'rnatish va sinovdan o'tkazish.

Virtual serverga bo'lgan talablar. Apacheni o'rnatish.

Asosiy sintaksis. Ma'lumot turlari. O'zgaruvchilar. Ifodalar. Operatsiyalar.

Ma'lumotlarni boshqarish tuzilmalari.

Vazifalar. Sinflar va ob'ektlar. Qayta ishlashdagi xatoliklar.

PHP funktsiyalari.

MySQL ma'lumotlar bazasi. MySQL ma'lumotlar bazasi bilan ishlash tamoyillari.

Tayanch doktorantura (PhD)ga kiruvchilar uchun sinov imtihonining javoblarini baholash umumiy mezonlari

Ball	Bilim darajasi
1	2
86-100	Javoblarida fanning mavzulari va savollari bo'yicha ijodiy fikrlash mavjud bo'lsa, mamlakatimizda modernizastiyalash jarayonlarini jadallashtirish, demokratik islohatlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish konstepstiyasidan kelib chiqqan vazifalarni bajarish yo'llari o'z aksini topgan bo'lsa, qo'yilgan muammoni yechish bo'yicha tavsiyalar bergan bo'lsa, savol bo'yicha javobda mustaqil mushohada yuritilgan bo'lsa, tavsiyalarni amaliyotga qo'llash tartiblari ko'rsatilgan bo'lsa

71-85	O'z javobida qo'yilgan savol bo'yicha mustaqil mushohada yuritgan bo'lsa, ularning mohiyatini deyarli to'liq ochib bergan bo'lsa, qo'yilgan muammoni yechish bo'yicha o'z tavsiyalarini bergan bo'lsa
55-70	Javobida fan bo'yicha variantga kiritilgan savollarga qisman javob bergan bo'lsa, asosiy tushunchalarga bergan izohi kam bo'lsada, mavjud bo'lsa
0-54	Javobida qo'yilgan savol mazmuni umuman yoritilmagan bo'lsa, izohlarmavjud bo'lmasa, ya'ni talabgor javobida qo'yilgan savollar bo'yicha umuman tasavvurga ega emasligi aniq bo'lsa

Izoh: Tayanch doktoranturaga kirish imtihonlari bo'yicha topshiriladigan birinchi fan (mutaxassislik yoki chet tili) umumiy balining 50% dan kam ball to'plagan talabgorlar keyingi bosqichga o'tkazilmaydi.

05.01.04 - Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti ixtisosligi bo'yicha baholash mezonlari

№	Umumiy ball	Tayanch doktoantura (PhD)ga kiruvchining bilim darajasi	Xususiy ball
Savol nazariy bo'lsa			
1	18-28	Qo'yilgan savollar mazmunan aniq yoritilib, demokratik islohotlar va jarayonlarning mazmunan mohiyati to'liq ochib berilgan;	8-10
		O'zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy, ijtimoiy islohotlar tahlili va ularning amaliy samaralari, natijalari va hayotga tadbiiq etilishi bo'yicha mustaqil, ijodiy fikr mavjudligi;	6-8
		Javoblarda mantiqiy yaxlitlikka erishilgan va umumiy xulosalar chiqarish qobiliyatiga ega;	4-6
		Imlo va stilistik xatolarga yo'l qo'yilmagan.	0-4
			18-28
2	13-19	Materialni chuqur tushunadi, savolga to'liq javob bergan, lekin ayrim noaniqliklarga yo'l qo'yagan, faktlarga to'g'ri baho bera olgan, mustaqil fikrlash va xulosalarni asoslay olish qobiliyatiga ega, javobda mantiqiy ketma-ketlikka amal qiladi, masalani hal qilishga umuman ijodiy yondasha olgan,	6-8
		Javobda doktorantura (PhD)ga kiruvchining mustaqil mushohada yuritish qobiliyati seziladi;	5-6
		Ijodiy yondoshuv mavjud;	2-4
		Muammoni tahlil qilish qobiliyatiga ega.	0-1
			13-19

3	4-8	Savolga javobda masalaning mohiyatini tushunilgan, ammo mazmun va natijalar yuzaki yoritilgan; Mushohada bayonida fikr tarqoqligi kuzatiladi; Javoblarda mantiqiylik tamoyili buzilgan; Tasavvurga ega, lekin tahlil yo'q.	2-3 1-2 1-2 0-1
			4-8
4	0-3	Savol bo'yicha aniq tasavvurga ega emas; Umuman javob yozilmagan; Noto'g'ri javob va ma'lumot berilgan; O'quv adabiyotidan aynan so'zma-so'z ko'chirilgan	0-3
Savol amaliy (masala yechish)bo'lsa			
1	14-18	Masalani yechishda ilmiy - ijodiy yondoshgan; Amaliy topshiriq tahlili va ularning amaliyotga tadbiq etilishi bo'yicha mustaqil, ijodiy fikr va mulohazalar mavjud, amaliy topshiriq to'liq bajarilgan; Javoblarda mantiqiy yaxlitlikka erishilgan va umumiy xulosalar chiqarish qobiliyatiga ega; Imlo va stilistik xatolarga yo'l qo'yilmagan;	5-6 5-5 4-5 0-2
			14-18
2	9-13	Javob to'g'ri yozilgan, ammo noaniqliklar, hisob-kitoblarda chalkashliklarga yo'l qo'yilgan, amaliy topshiriq to'liq bajarilmagan lekin yechimiga ilmiy-ijodiy yondashilgan; Javobda PhD doktoanturaga kiruvchining mustaqil mushohada yuritish qobiliyati seziladi; Ijodiy yondoshuv mavjud; Amaliy topshiriqni tahlil qilish qobiliyatiga ega;	5-6 3-4 1-2 0-1
			9-13
3	4-8	Masalaning mohiyati tushunilgan, ammo mazmun va natijalar yuzaki yoritilgan, amaliy topshiriq to'liq bajarilmagan; Mushohada bayonida va topshiriqni yechishda fikr tarqoqligi kuzatiladi; Javoblarda mantiqiylik tamoyili buzilgan.	3-4 1-2 1-1

		Topshiriqni yoritishda va uni amaliy jihatdan asoslashda tasavvurga ega, ammo tahlil va xulosa yo'q;	0-1
			4-8
4	0 – 3	Masalaning qo'yilishi bo'yicha aniq tasavvurga ega emas; Umuman javob yozilmagan; amaliy topshiriqning yechimi yo'q; Noto'g'ri javob va ma'lumot berilgan; O'quv adabiyotidan aynan so'zma-so'z ko'chirilgan.	0-3

Adabiyotlar ro'yxati

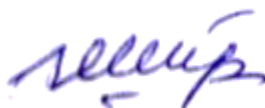
1. Бахвалов Н.С. Численные методы. М. Наука. 1975.
2. Девис У. Операционные системы: Функциональный подход. М. Мир. 1980.
3. Королев Л.Н. Структуры ЭВМ и их математическое обеспечение. М. Наука. 1980.
4. Любимский Э.З., Мартынюк В.В., Трифонов Н.П. Программирование. М. Наука. 1978.
5. Попов Ю.П., Самарский А.А. Вычислительный эксперимент. М. Знание. 1983.
6. Пратт Т. Языки программирования. Разработка и реализация. М. Мир. 1979.
7. Уокерли Дж. Архитектура и программирование микро-ЭВМ. В двух томах. М. Мир. 1984.
8. Яблонский С.В. Введение в дискретную математику. М. Наука. 1979.
9. Ахо А., Ульман Дж. Теория синтаксического анализа, перевода и компиляции. Т. 1,2. М. Мир. 1978.
10. Воеводин В.В. Математические модели и методы в параллельных процессах. М. Наука. 1986.
11. Хоггер К. Введение в логическое программирование. М. Мир. 1988.
12. Алексеев В.Б., Ложкин С.А. (составители). Элементы теории графов и схем. Методическое пособие. М. МГУ. 1991.
13. Мендельсон Э. Введение в математическую логику. М. Мир. 1985.
14. Фоли Дж., Вэн Дем А. Системы интерактивной графики. М. Мир. 1985.
15. Роджерс Д. Алгоритмические основы машинной графики. М. Мир. 1989.
16. Мартин Дж. Организация баз данных в вычислительных системах. М. Мир. 1987.

17. Трахтенгерц Э.А. Введение в теорию анализа и распараллеливания программ ЭВМ. М. Наука. 1981.
18. Гэри, Джонсон. Вычислительные машины и трудно решаемые задачи. М. Мир. 1984.
19. Голдблатт Р. Логика времени и вычислимость. М. Мир. 1993.
20. Manna Z., Pnaeli A. The temporal logic of Reactive and Concurrent Systems. Springer-Verlag. 1992.
21. Handbook of Theoretical Computer Science. Vol. A,B. 1990.
22. Справочная книга по математической логике. 1984.
23. Скорняков Л.А. Элементы общей алгебры. 1984.
24. Котов В.Е., Сабельфельд В.К. Теория схем программ. 1992.
25. Непейвода Н.Н. Стили и методы программирования. Лекции 2004 г. – М.Ижевск: Институт компьютерных исследований.-2004 г. -328 с.
26. Н.Н. Непейвода, И.Н. Скоплин. Основания программирования. –Москва Ижевск: Институт компьютерных исследований, 2003 г. 864 с.
27. Иванова Г.С. Технология программирования. Учебник для вузов. 2-е изд., стереотип. М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э.Баумана, 2003. 320 с.
28. Гантер Р. Методы управления проектированием программного обеспечения. М , Мир., 1981.
29. Липаев В.В. Тестирование программ. М. Радио и связь. 1986.
30. Алфред В. Ахо., Джон Э. Хоп Крофт, Джеффри Д. Ульман. Структура данных и алгоритмов. Издательский дом «Вильямс» Москва – Санкт-Петербург – Киев, 2003 – 384 с.
31. Wirth N. Algorithms + Data Structures = Program, Prentice – Hall, Englewood Cliffs, N. ., 1976 (Русский перевод: Вирт Н. Алгоритмы + структуры данных = программы. – М., «Мир», 1985).
32. Aho, A. V., J. E. Hopcroft, and J. D. Ullman (1974). The design and Analysis of Computer Algorithms, Addison-Wesley, Reading, Mass. (Русский перевод: Ахо А., Хоркрофт Дж., Ульман Дж. Построение и анализ вычислительных алгоритмов. – М., «Мир», 1979.)
33. Berge, C. (1958). The Theory of Graphs and its Applications, Wiley, N. Y. (Русский перевод: Берг С. Теория графов и ее применение. – М., ИЛ, 1962.)
34. Garey, M. R., and D. S. Johnson (1979). Computers and Intractability: a Guide to the Theory of NP-Completeness, Freeman, San Francisco. (Русский перевод: Гэри М., Джонсон Д.С. Вычислительные машины и трудноразрешимые задачи. – М., «Мир», 1982.)

35. Greene, D. H., and D. E. Knuth (1983). Mathematics for the Analysis of Algorithms, Birkhauser, Boston, Mass. (Русский перевод: Грин Д., Кнут Д., Математические методы анализа алгоритмов. – М., «Мир», 1987.)
36. Harary, F. (1969). Graph Theory, Addison – Wesley, Reading, Mass. (Русский перевод: Харари Ф., Теория графов. – М., «Мир», 1973.)
37. Knuth, D. E. (1968). The Art of Computer Programming Vol. I: Fundamental Algorithms, Addison – Wesley, Reading, Mass. (Русский перевод: Кнут Д. Искусство программирования для ЭВМ. Том 1: Основные алгоритмы. – М., «Мир», 1976. Русский перевод переработанного издания: Кнут Д. Искусство программирования. Том 1: Основные алгоритмы. – М., Издательский дом «Вильямс», 2000.)
38. Pratt, T. W. (1975). Programming Languages: Design and Implementation, Prentice-Hall, Englewood Cliffs, N. J. (Русский перевод: Пратт Т. Языки программирования. Разработка и реализация. – М., «Мир», 1979.)
39. Новиков Ф. А. Дискретная математика для программистов. СПб: Питер, 2004.-302с.
40. Джон Бентли Жемчужины программирования. СПб.: Питер, 2002.-272 с.
41. Гради Буч. Объектно-ориентированный анализ и проектирование с примерами приложений на С++. Невский диалект, 560 стр, 2001 г.
42. Грехем И. Объектно-ориентированные методы. Принципы и практика. Вильямс. 879 стр, 2004 г.
43. Иванова Г.С. Объектно-ориентированное программирование. Учебник. МГТУ им Баумана. 320 стр, 2003 г.
44. Кенту Марко. DELPHI 5. Руководства разработчика М.:1999.
45. Попов В.Б. Паскаль и Delphi: Самучитель. Питер. 544 стр, 2004 г.
46. Фленов М.В. Библия Delphi. БХВ-Петербург, 865 стр, 2004 г.
47. Жуков А. Изучаем Delphi. Питер, 352 стр, 2004 г.
48. Галисеев Г.В. Компоненты в Delphi 7: Профессиональная работа. Диалектика, 619 стр, 2004 г.
49. Фаронов В.В. Искусство создания компонентов в Delphi. Питер, 462 стр, 2005 г.
50. Страуструп Б. Язык программирования С++, "ДиаСофт", Киев 1993г.
51. Либерти Д. Освой самостоятельно С++: 10 минут на урок. Пер с англ. Вильямс, 374 стр, 2004 г.
52. Шмидский Я.К. Программирование на языке С++: Самоучитель. Учебное пособие. Диалектика. 361 стр, 2004 г.

53. Николаенко Д.В. Самоучитель по Visual C++.Спб, 2001.
54. Крупник А.Б. Изучаем C++. Питер. 251 стр, 2003 г.
55. Мейерс С. Наиболее эффективное использование C++. 35 новых рекомендаций. ДМК-Пресс, 304 стр, 2000 г.
56. Ашарина Н.А. Основы программирования на языках Си, C++. Учебный курс. М.: 2002 г.
57. Баженова. И.Ю Язык программирования Java .- АО "Диалог-МИФИ", 1997.
58. Вебер Джо. Технология Java в подлиннике .- QUE Corporation, 1996, "ВНУ-Санкт-Петербург", 1997.
59. Маслов В.В. Основы программирования на языке Java. Учебный курс. М.: 2000
60. Смирнов Н.И. Java -2. Учебное пособие. М.: «Три Л», 2000. -320 с.
61. Будилов В.А. Интернет программирование на JAVA. БХВ-Петербург, 704 стр, 2003 г.
62. Д.Ж. Фоли, А.Вандем. Основы интерактивной машинной графики. М. Мир, 1985. I, II том-368с.
63. Е.В, Шикин, А. В. Боресков. Компьютерная графика (Динамика, реалистические изображения), М. 1996, 288с.
64. Е.В, Шикин, А. В. Боресков. Компьютерная графика (Полигональные модели), М. 2001, 328с.
65. Порев В.Н. Компьютерная графика. СПб, ВНУ, 2002.
66. Петров, Молочков. Компьютерная графика. Учебник. Питер. 2002. 736 с.
67. Аммерал Л. Машинная графика на языке СИ. В 4-х книгах. М. 1992 г.
68. Рейнбоу В. Компьютерная графика. Энциклопедия. Питер, 2003.
69. М. Н., Молочков В. П. Компьютерная графика. Учебник для вузов (2-е издание, с CD-ROM). Питер · 2004

Kafedra mudiri:

T.R. Shafiyev